

Středočeská přehlídka vyspělých divadelních souborů 1988

Program XII. ročníku Středočeské krajské soutěžní přehlídky vyspělých amatérských divadelních souborů v r. 1988 byl selekcí z poměrně širokého vzorku inscenací, doporučených z okresních přehlídek či výběrových řízení. Z 24 inscenací jich bylo vybráno 9 pro soutěžní část a 2 pro představení hostů na závěr přehlídky. Přehlídka se uskutečnila v průběhu celého měsíce března v tradičních místech v Hálkově divadle v Nymburce a v Tylově divadle v Rakovníku.

Program 1. části – Středočeských divadelních her v Nymburce

- DS Hálek DK ROH železničářů Nymburk – Jiří Hubač: Generálka
- DS Specifik DK ROH Spolana k.p. Neratovice – Pavel Fiala: Třešňová alej
- Slánská scéna ZK ROH Slaný – A. N. Ostrovskij: Kdo hledá, najde
- DS Tyl MěKS Rakovník – Jaroslav Kodeš: Cirkus

Program 2. části – Wintrova Rakovníku:

- DS Tyl MěKS Rakovník – Grigorij Gorin: Ten, který nikdy nezalhal
- Theatrum mobile MěKS Čáslav – Vladimír Krúpa: Změna programu
- DS Tyl SKP LIAZ Mnichovo Hradiště – Daniela Fischerová: Princezna T.
- Scéna KaSS Kralupy n. Vlt. – W. Shakespeare: Večer tříkrálový
- Divadlo AHA! MěKS Lysá n. Lab. – Miroslav Pokorný: Taková hra
- Dětský hudebně dramatický soubor Hostivit ZŠ Hostivice – Dana Říhová: Tragédie převeliká o dobyti Milána (hostující)
- Nové divadlo KD kpt. Jaroše Mělník – Aldo Nicolaj - Tamboři (hostující)

Několikaleté úsilí o otevřenost přehlídky různým typům divadel, divadelním druhům a žánrům se letošním ročníkem podařilo proměnit ve skutečnost, i když prozatím jen částečně. Logická převaha činoherních souborů dospělých s inscenacemi interpretujícími dramatické texty určené dospělému publiku, byla narušena hned třemi inscenacemi s dominujícím autorským přístupem (Cirkus, Změna programu, Taková hra). Svým způsobem k nim lze připočít i čtvrtou inscenaci – Třešňovou alej, již byl autor zároveň režisérem i scénografem. Poprvé jsme se oprávněně setkali s inscenací, jejímž adresátem je především dětský divák (Cirkus). V této souvislosti nelze pominout ani hostování dětského souboru Hostivit. Oprávněnost otevřenosti přehlídky potvrdily samy inscenační výsledky, neboť nejlépe vyzněly právě ty inscenace, v nichž myšlenková výpověď byla realizována na bázi jednoty autora a režiséra a v nejednom případě i interpreta.

Nejzjevnějším dokladem tohoto tvrzení je inscenace *Takové hry souboru z Lysé n. Lab.*, která získala cenu za nejlepší inscenaci přehlídky a byla doporučena k účasti na Šrámkově Písku a Jiráskově Hronově. Soubor ve své inscenaci zúročuje svou cílevědomou snahu o vytvoření svébytné divadelní poetiky, vycházející z důsledného propojení všech složek inscenace: ze stylizovaného hereckého projevu, výtvarné znakovosti i výrazné zvukové, hudební a pěvecké složky. Miroslav Pokorný (cena za autorskou a režijní práci) nám prostřednictvím zdánlivě nesouvisejících epizod demonstruje nesmyslný a ve svém principu neměnný vztah jedince a společnosti, jehož jádrem je podvolení se manipulaci. Složitá struktura autorsko-režijního záměru je sugestivně naplňována všemi členy souboru, z nichž zvláště zaujala Martina Michálková (cena). Slova se mění v omšelé fráze, nahodilé slogany a dadaistické hříčky vytváří jakýsi antidiálogo, v němž slyšeno je pouze to, co chce být slyšeno. Tomu odpovídá i fyzické jednání, které posunuto do nadsazené klauniády zdůrazňuje rozpornost i pochybenost vzájemných vztahů. Důslednou je práce se zvukem a světly. Ve výtvarné složce (cena Věře Markové za kostýmy) inscenace pracuje se širokou škálou barev, materiálů a tvarů, podtrhujících stylizaci a nadsázku, aby v propojení s pohybem a aranžmá i expresivní hudbou (cena Petru Moravcovi za hudební složku) umocnila metaforičnost výpovědi. Inscenace, v níž nelze neobdivovat vysokou míru stylizace a nápaditosti, která nepředpojatého diváka svou syntetičností nutí k zostřenému vnímání, současně nastoluje některé otázky nad svým myšlenkovým vyzněním. Jeho další zpřesnění by mohlo ještě více podpořit potřebný apel, který je v ní obsažen.

Vedle souboru z *Lysé n. Lab.* zaujal nejvíce svými inscenačním výsledkem soubor z Rakovníka ve hře *Cirkus*, jejíž scénář připravil Jaroslav Kodeš na motivy knížky Františka Kožíka *Cirkus u tří slunečnic*. I v tomto případě jde o zdařilou výraznou autorsko-režijní práci (cena J. Kodešovi), která byla rovněž doporučena na Jiráskův Hronov. O této inscenaci přinesla podrobnou informaci AS č. 2/1988. Je třeba dodat, že se souboru z větší části podařilo vyřešit její někdejší problémy. Jejich vyřešení však nechalo vyniknout některým dalším, zvláště pak nedůslednostem v uplatňování zvoleného inscenačního principu. Uvedení hry na Wintrově Rakovníku zároveň položilo i otázku, zda lze i po řadě repríz a zkoušek zachovat spontánnost v hereckých akcích. Přes nově vyvstalé, leč řešitelné, problémy i onu položenou otázku je rakovnický *Cirkus* příkladem tvůrčí práce nejen autora a režiséra, ale celého hereckého kolektivu (cena).

Jednou z typických ukázek tzv. autorského divadla představovalo vystoupení nováčka přehlídky *Teatrum mobile* z Čáslavi. Dvoučlenný herecký soubor zpestřil dramaturgickou skladbu přehlídky osobitým ztvárněním autorské předlohy Vladimíra Krúpy (cena). Vystoupení bylo jevištní realizací pěti krátkých literárních útvarů epického charakteru, vypovídajících o životních pocitech samoty, odcizení, o touze změnit stávající stav věcí, o víře ve fantazii, imaginaci a tvořivé schopnosti člověka. Soubor realizoval svou výpověď

svébytnou poetikou, v níž se snoubí životní realita se sny a asociacemi, která vyžaduje niternou symbiózu obou protagonistů a všech použitých výrazových prostředků. K této symbióze nedochází v představení bezesbýtku. Děje se tak vlivem ne zcela zdůvodněného rozdílného přístupu autorovy spoluhráčky Vandy Dvořákové k interpretaci textu a jistou měrou i vlivem brzkého vyčerpání používaných nonverbálních prostředků. Tyto výhrady však nikterak nemohou zastírat skutečnost, že Teatr mobile připravilo zajímavou a inspirativní inscenaci, která je neotřelou upřímnou generační výpovědí svých tvůrců.

O jednotě autora a režiséra lze hovořit i v případě Inscenace Třešňové aleje Pavla Fialy, absurdní komedie, pranýřující egoismus a maloměšťáckou touhu po majetku, kterou mnozí znají z jejího uvedení v pražském Semaforu. Pod režijním vedením autora (byť nedokončeným) vznikla inscenace, která zejména pro maximální zaujetí všech aktérů hry strhává diváky k napjaté pozornosti. Přináší rovněž nemálo zajímavých hereckých výkonů, jim dominuje Stanislav Mrňavý v roli Otce (cena). Hlavním problémem inscenace je sdělnost hlavní myšlenky hry. Vyvstává ze skutečnosti, že některá sporná místa předlohy nedávají dostatek motivace k jednání postav a vrstvení konfliktů k tragickému vrcholu a promítají se i do režijního vedení inscenace. Nicméně, práce neratovického Specifiku, jenž existuje teprve třetí rok, náležela k tomu nejzajímavějšímu, co bylo možné na letošní přehlídce vidět.

Ze souborů, které svoji inscenaci stavěly na interpretaci dramatického textu, který zvolily pro svoji výpověď v širokém výběru domácí či světové dramatiky, se nejlépe dařilo rakovnickým při nastudování Gorinovy hry Ten, který nikdy nezalhal (doporučení na národní přehlídce do Svitav). V inscenaci, jejímž režisérem je František Švábek, se daří tlumočit myšlenky o svobodě lidského ducha, obdivujícím fantasii a hlásající právo člověka na plné rozvinutí své osobnosti i na smysluplnost osvobozujícího smíchu a radosti z těch nejprostších věcí života. Daří se jí to zejména při ztvárnění světa barona Münchhausena – našeho barona Prášila, zvláště prostřednictvím výrazné herecké práce Jiřího Šlapánka v roli Barona (cena) a Pavla Stece v roli Sluhy Tomáše (cena). Chybí však důslednější nezjednodušené vybavení charakterů, vzájemných vztahů a jasné pointování situací u jejich protihráčů. V inscenaci je tak oslabena protiváha světa baronova a není mu přiměřeným protivníkem. Tento problém souvisí se zvolenými škrty, které navíc znejasňují závěr hry. Jedná se o problémy, jejichž odstranění je v silách souboru, stejně jako i domyšlení funkce zvoleného scénografického řešení inscenace.

U výše zmíněných inscenací, byť rozdílnou měrou, jsme nepostrádali zúročenou dramaturgicko-režijní práci, zúročenou snahu po potřebné aktuální výpovědi, zúročenou tvořivou práci a nepominutelnou míru divadelní fantazie, zaměřené k zaujetí pozornosti diváka pro myšlenku autora a inscenátorů. Můžeme-li toto tvrzení vztahovat na výše uvedené inscenace, nelze jím bezesbýtku předznamenat inscenace zbývajících, neboť každé z nich – tu více, tu méně – se některého z uvedených atributů nedostává.

Kralupská inscenace Večera tříkrálového je koncipována jako divadlo na divadle, kde z anonymního masopustního reje vystupují postavy, aby sehrály příběh jedné z nejznamenitějších Shakespearových her. Režie Juliany Jedličkové však tento princip neuplatňuje a funkčně nenaplnuje v celé inscenaci. Stejně tak zvolený inscenační prostor arénového typu je pouze naznačen masopustním rejem, ale dále se s ním významově nepracuje, ba dokonce komplikuje aranžmá některých významově klíčových míst. Zdá se, že soubor se ve své práci více soustředil na formální osvojení pro něj nezvyklých inscenačních postupů a arénového prostoru, než na soustředěnou výpověď, jíž by sloužily všechny složky zvoleného systému inscenace. Toto zacílení přineslo souboru své výsledky zejména v herecké práci (ceny Vladimíru Procházkovi a Rudolfu Brázdilovi).

Milostný příběh princezny Turandot, posunutý do roviny osobních a politických intrik Danielou Fischerovou, dal vzniknout textové předloze, náležející k tomu nejzajímavějšímu, co může naše současná dramatika nabídnout. Složitá struktura hry i její interpretační nároky se staly prubířským kamenem souboru z Mnichova Hradiště, který se jako vůbec první amatérský soubor pokusil hru inscenovat (v režii Pavla Štěpána za odborné spolupráce Jarmily Černíkové). Vědomí přetěžkého úkolu, žel, soubor dovedlo jen k jednostranné chladné konstrukci ve vedení příběhu i v charakteristice postav. Milostné zápletky i zhrzené city byly vyloženy jako racionální vztahy. Nedůsledně byla naplněna i úloha tří glosátorů z *commedie dell' arte*. Drama vnitřních vášní se změnilo ve zjednodušenou šachovou partii, která i málo dynamickým aranžmá a stereotypním využíváním scénického prostoru postrádala strhující jevištní sugesci, která by umocnila vyjádření základní ideje dramatu. Nezměrné úsilí souboru, jeho pílě a schopnosti se tak neseťkaly a očekávanou odezvou v publiku. Poměřováno náročností úkolu nejde však o prohru, nýbrž o čestný boj, který nebyl dobojován.

Je to pouhý rok, kdy jsem psal o jednom s prvních uvedení Hubačovy Generálky na amatérském jevišti. Od té doby jsme svědky nemalého počtu nastudování této hry. Její další a další nastudování nesvědčí ve prospěch dramaturgické vynalézavosti. Překvapit mohou jen ti, kteří jsou s to jít za hranice textové předlohy. To se nestalo v nymburské inscenaci, navzdory zjevnému zaujetí a nezakryté chuti všech herců sloužit naplnění žánru hry. Úporná snaha o naplnění žánru se v ní stává cílem sama o sobě. Tím dochází k oslabení myšlenkového sdělení hry a jejího výkladu. Důslednější dramaturgicko-režijní práce by nesporně přinesla více a zúročila nemalou práci, kterou kolektiv nymburského Háčku vložil do inscenace.

V zásadě se stejným základním problémem jsme se setkali u slánského nastudování Ostrovského hry Kdo hledá, najde. Místo hořce satirické komedie, jejíž ostří míří do naší současnosti, jsme měli možnost sledovat spíše dobový obraz někdejší moskevské společnosti. Místo tématu o cestě ke štěstí omezené za

kariérou a majetkem, jsme byli svědky spíše úsměvného vyprávění o tom, „jak hloupý k štěstí přišel“. Důslednější prosazení inscenačního záměru, vysloveného v programu, by bezesporu tvořivěji zúročilo nadšení, poctivou práci i talentovanost hereckého kolektivu, v němž nad jiné zaujala Anna Šittová v roli Vdovy Bělotělové (čestné uznání).

Tento stručný popis soutěžních inscenací je třeba doplnit alespoň zmínkou o vystoupení nesoutěžních. Dětský soubor Hostivít se představil v Rakovníku svým jevištním ztvárněním chodské lidové pověsti. Vedoucí souboru, autorka dramatizace a režisérka v jedné osobě se svým kolektivem připravila inscenaci v duchu vesnického lidového divadla. Inscenace poukázala na možné a málo využívané zdroje divadelní tvorby, zvláště dětských kolektivů, jimž demonstrační princip lidového divadla umožňuje řešit inscenační úkoly, které jiné principy neumožňují, např. prezentaci dospělých postav, čímž rozšiřuje i možnosti námětové. Přehlídku uzavřelo mělnické nastudování známá hry A. Nicolaje Tamboři aneb Tři na lavičce. Závěr to byl více než důstojný, neboť přemýšlivá režie Vladimíra Dědka spolu se zralými hereckými výkony všech protagonistů dala vzniknout velice zdařilé inscenaci.

Minulé tři ročníky přehlídky přinesly nebývalé množství nadprůměrných inscenací a inscenačních počínů, svědčících o poučené divadelní práci a vpravdě tvořivém hledání a nalézání divadelního výrazu, který souzní s myšlenkovým posláním a umocňuje ho. Výsledky práce předvedené na letošní přehlídce nejsou s výsledky minulých třech ročníků srovnatelné, pokud jde o počet výjimečných inscenací. Ačkoliv jsme nebyli tentokrát svědky totálního neúspěchu, zásadních omylů v práci režijní a scénografické či herecké bezradnosti, nemůžeme být spokojeni. Jen v případě Takové hry a Cirkusu se podařilo překročit tzv. solidní průměr směrem k výraznému tvůrčímu činu. Většina souborů kladla totiž důraz více na vnější podobu inscenací, na jejich dílčí složky. Postrádali jsme jejich využití k pregnantnímu vyjádření dramaturgicko-režijního záměru, k vyjádření základní myšlenky té které inscenace. Vedle toho jsme byli svědky výsledku práce, kde sice onen výklad myšlenky byl připraven, ale chyběly divadelně působivé prostředky k naplnění a vyznění inscenačního záměru. Určitý posun jsme v pozitivním smyslu zaznamenali v oblasti scénografie, zvláště v kostýmní složce. Cesta k dalšímu zkvalitnění by měla vést k povýšení stylizované znakovosti do bohaté jevištní metafor. Současně jsme zaznamenali i zkvalitnění herecké práce. Tato pozitiva je žádoucí umocnit cílevědomější poučenou dramaturgií a režii, co největší mírou divadelní fantazie a metaforičností.

Kladem středočeské přehlídky bylo její propojení se vzdělávacími akcemi. V jejím rámci se uskutečnila poslední dvě třídní soustředění ročního Kursu metodiků divadelních oborů, organizovaného SKKS. Při slavnostním zakončení přehlídky v Rakovníku obdrželo 18 posluchačů osvědčení o úspěšném absolvování kursu. V jednom z březnových víkendů se v rakovnické části přehlídky uskutečnil seminář pro pokročilé

amatérské divadelníky kraje, věnovaný současnému světovému divadlu. Přínosem byla přítomnost účastníků vzdělávacích akcí na přehlídkových představeních, jejich rozborech a hodnoceních. Přehlídka nabyla více než v jiných letech pracovního charakteru, a to nejen pro uvedené vzdělávací akce. Ten se projevil také v rozborových seminářích, uskutečněných k jednotlivým soutěžním představením. S výjimkou rozboru a hodnocení inscenace souboru z Mnichova Hradiště, docházelo k potřebnému smysluplnému inspirujícímu dialogu mezi inscenátory a členy odborné poroty, jakož i divadelníky z řad účastníků vzdělávacích akcí a dalších návštěvníků přehlídky ze zúčastněných i nezúčastněných souborů kraje.

Milan Strotzer

Napsáno pro časopis Amatérská scéna

Publikováno: Časopis Amatérská scéna 6/1988, str. 6